

**УХВАЛА
ТРЕТЬОЇ КОЛЕГІЇ СУДДІВ
ДРУГОГО СЕНАТУ
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ**

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційною скаргою Циганенка Олександра Петровича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини четвертої статті 263, частини другої статті 352, статті 353, пункту 4 частини п'ятої статті 357, пункту 1 частини першої статті 358, пунктів 1, 2, 3 частини другої статті 389, пункту 5 частини другої статті 392, пункту 5 частини другої, частини четвертої статті 394 Цивільного процесуального кодексу України, окремих судових рішень Верховного Суду

Київ
4 грудня 2025 року
№ 233-3(П)/2025

Справа № 3-200/2025(402/25)

Третя колегія суддів Другого сенату Конституційного Суду України у такому складі:

Городовенко Віктор Валентинович – головуючий,
Первомайський Олег Олексійович,
Різник Сергій Васильович – доповідач,

розглянула на засіданні питання щодо відкриття конституційного провадження у справі за конституційною скаргою Циганенка Олександра Петровича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини четвертої статті 263, частини другої статті 352, статті 353, пункту 4 частини п'ятої статті 357, пункту 1 частини першої статті 358, пунктів 1, 2, 3 частини другої статті 389, пункту 5 частини другої статті 392, пункту 5 частини другої, частини четвертої статті 394 Цивільного процесуального кодексу України, окремих судових рішень Верховного Суду.

Заслухавши суддю-доповідача Різника С.В. та дослідивши матеріали справи, Третя колегія суддів Другого сенату Конституційного Суду України

у с т а н о в и л а:

1. Циганенко О.П. вчергове звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням (вх. № 18/402 від 14 жовтня 2025 року) перевірити на відповідність Конституції України (конституційність) частину четверту статті 263, частину другу статті 352, статтю 353, пункт 4 частини п'ятої статті 357, пункт 1 частини першої статті 358, пункти 1, 2, 3 частини другої статті 389, пункт 5 частини другої статті 392, пункт 5 частини другої, частину четверту статті 394 Цивільного процесуального кодексу України (далі – Кодекс), а також окремі судові рішення Верховного Суду, а саме: ухвалу колегії суддів Третньої судової палати Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 16 січня 2025 року у справі № 461/8878/24, постанову Великої Палати Верховного Суду від 29 травня 2019 року у справі № 219/10010/17, постанову об'єднаної палати Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 12 вересня 2018 року у справі № 752/1016/17 (далі – окремі судові рішення Верховного Суду).

Згідно з частиною четвертою статті 263 Кодексу „при виборі і застосуванні норми права до спірних правовідносин суд враховує висновки щодо застосування відповідних норм права, викладені в постановах Верховного Суду“.

Частиною другою статті 352 Кодексу встановлено, що „учасники справи, особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, мають право оскаржити в апеляційному порядку ухвали суду першої інстанції окремо від рішення суду лише у випадках, передбачених статтею 353 цього Кодексу. Оскарження ухвал суду, які не передбачені статтею 353 цього Кодексу, окремо від рішення суду не допускається“.

Приписами статті 353 Кодексу визначено перелік ухвал суду першої інстанції, які окремо від рішення суду можуть бути оскаржені в апеляційному порядку (частина перша), та зазначено, що „заперечення на ухвали, що не

підлягають оскарженню окремо від рішення суду, включаються до апеляційної скарги на рішення суду“ (частина друга).

Відповідно до пункту 4 частини п'ятої статті 357 апеляційну скаргу не приймає до розгляду і повертає суд апеляційної інстанції також, якщо скаргу подано на ухвалу, що не підлягає оскарженню окремо від рішення суду.

За пунктом 1 частини першої статті 358 Кодексу суд апеляційної інстанції відмовляє у відкритті апеляційного провадження у справі, якщо апеляційну скаргу подано на судові рішення, що не підлягає апеляційному оскарженню.

Відповідно до приписів пунктів 1, 2, 3 частини другої статті 389 Кодексу підставами касаційного оскарження судових рішень, зазначених у пункті 1 частини першої цієї статті, є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права виключно у таких випадках:

„1) якщо суд апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні застосував норму права без урахування висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду, крім випадку наявності постанови Верховного Суду про відступлення від такого висновку;

2) якщо скажчик вмотивовано обґрунтував необхідність відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду та застосованого судом апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні;

3) якщо відсутній висновок Верховного Суду щодо питання застосування норми права у подібних правовідносинах“.

Згідно з пунктом 5 частини другої статті 392 Кодексу в касаційній скарзі повинно бути зазначено „підставу (підстави), на якій (яких) подається касаційна скарга з визначенням передбаченої (передбачених) статтею 389 цього Кодексу підстави (підстав).

У разі подання касаційної скарги на підставі пункту 1 частини другої статті 389 цього Кодексу в касаційній скарзі зазначається постанова Верховного

Суду, в якій викладено висновок про застосування норми права у подібних правовідносинах, що не був врахований в оскаржуваному судовому рішенні.

У разі подання касаційної скарги на підставі пункту 2 частини другої статті 389 цього Кодексу в касаційній скарзі зазначається обґрунтування необхідності відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду.

У разі подання касаційної скарги на судові рішення, зазначене у пунктах 2 і 3 частини першої статті 389 цього Кодексу, в касаційній скарзі зазначається обґрунтування того, в чому полягає неправильне застосування норм матеріального права чи порушення норм процесуального права, що призвело до ухвалення незаконного судового рішення (рішень)“.

Пунктом 5 частини другої статті 394 визначено, що суд відмовляє у відкритті касаційного провадження у справі, якщо „у разі подання касаційної скарги на підставі пункту 1 частини другої статті 389 цього Кодексу суд може визнати таку касаційну скаргу необґрунтованою та відмовити у відкритті касаційного провадження, якщо Верховний Суд уже викладав у своїй постанові висновок щодо питання застосування норми права у подібних правовідносинах, порушеного в касаційній скарзі, і суд апеляційної інстанції переглянув судові рішення відповідно до такого висновку (крім випадку наявності постанови Верховного Суду про відступлення від такого висновку або коли Верховний Суд вважатиме за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах)“.

За частиною четвертою статті 394 Кодексу „у разі оскарження ухвали (крім ухвали, якою закінчено розгляд справи) суд може визнати касаційну скаргу необґрунтованою та відмовити у відкритті касаційного провадження, якщо правильне застосування норми права є очевидним і не викликає розумних сумнівів щодо її застосування чи тлумачення“.

Суб'єкт права на конституційну скаргу вважає, що частина друга статті 352, стаття 353, пункт 4 частини п'ятої статті 357, пункт 1 частини першої статті 358, частина четверта статті 394 Кодексу не відповідають пункту 8 частини другої

статті 129 Конституції України, а частина четверта статті 263, пункти 1, 2, 3 частини другої статті 389, пункт 5 частини другої статті 392, пункт 5 частини другої статті 394 Кодексу – статтям 1, 6, 8, 19 Конституції України.

Обґрунтовуючи твердження щодо неконституційності оскаржуваних приписів Кодексу та окремих судових рішень Верховного Суду, Циганенко О.П. посилається на приписи Конституції України, рішення Конституційного Суду України, постанови Верховного Суду, а також на судові рішення у своїй справі.

2. Зі змісту конституційної скарги та долучених до неї документів і матеріалів випливає таке.

2.1. Циганенко О.П. звернувся до Галицького районного суду міста Львова з позовом до Львівської обласної прокуратури про відшкодування шкоди, спричиненої органом досудового розслідування (справа № 461/8878/24).

Під час розгляду цієї справи Циганенко О.П. подав до суду першої інстанції низку процесуальних заяв, а саме щодо неповноважності прокурора як представника відповідача, про відвід судді, про залучення третіх осіб – Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Президента України – на стороні позивача.

Суб'єкт права на конституційну скаргу стверджує, що Галицький районний суд міста Львова ухвалою від 4 грудня 2024 року відмовив Циганенку О.П. у вирішенні його заяви щодо неповноважності прокурора як представника відповідача, ухвалою від 11 грудня 2024 року відмовив у задоволенні його заяви про відвід судді у справі № 461/8878/24, протокольною ухвалою від 11 грудня 2024 року відмовив у задоволенні заяви Циганенка О.П. про залучення третіх осіб на стороні позивача.

Циганенко О.П. оскаржив апеляційним порядком зазначені ухвали суду першої інстанції.

2.2. Львівський апеляційний суд 30 грудня 2024 року за наслідками розгляду кожної з апеляційних скарг Циганенка О.П. постановив такі ухвали:

- про відмову у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою Циганенка О.П. на ухвалу Галицького районного суду міста Львова від 4 грудня 2024 року на підставі пункту 1 частини першої статті 358 Кодексу, оскільки суд першої інстанції не вирішував заяви Циганенка О.П. щодо неповноважності прокурора як представника відповідача у спосіб постановлення ухвали без виходу до нарадчої кімнати, із занесенням до протоколу судового засідання; судові рішення, які не ухвалював суд, не можуть бути об'єктом апеляційного оскарження; відсутність процесуального документа, який оскаржується в апеляційній скарзі, позбавляє апеляційний суд можливості вирішити питання про відкриття апеляційного провадження;

- про повернення апеляційної скарги Циганенка О.П. на ухвалу Галицького районного суду міста Львова від 11 грудня 2024 року про відмову у задоволенні заяви про відвід судді у справі № 461/8878/24 на підставі пункту 4 частини п'ятої статті 357 Кодексу, оскільки апеляційну скаргу подано на ухвалу, що не підлягає оскарженню окремо від рішення суду;

- про повернення апеляційної скарги Циганенка О.П. на протокольну ухвалу Галицького районного суду міста Львова від 11 грудня 2024 року про відмову у задоволенні заяви про залучення третіх осіб на стороні позивача на підставі пункту 4 частини п'ятої статті 357 Кодексу, оскільки апеляційну скаргу подано на ухвалу, що не підлягає оскарженню окремо від рішення суду.

Циганенко О.П. зазначені ухвали оскаржив у касаційному порядку.

Колегія суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду ухвалою від 16 січня 2025 року відмовила у відкритті касаційного провадження за касаційними скаргами Циганенка О.П. на вказані судові рішення на підставі частини четвертої статті 394 Кодексу, оскільки правильне застосування судом апеляційної інстанції норм права є очевидним і не викликає розумних сумнівів щодо їх застосування чи тлумачення, а касаційна скарга є необґрунтованою.

3. Розв'язуючи питання щодо відкриття конституційного провадження у справі, Третя колегія суддів Другого сенату Конституційного Суду України виходить із такого.

3.1. Відповідно до статті 77 Закону України „Про Конституційний Суд України“ конституційна скарга є прийнятною за умов її відповідності вимогам, визначеним статтями 55, 56 цього закону, та якщо, зокрема, з дня набрання законної сили остаточним судовим рішенням, у якому застосовано закон України (його окремі приписи), сплинуло не більше трьох місяців (абзац перший, пункт 2 частини першої); якщо суб'єкт права на конституційну скаргу пропустив строк подання конституційної скарги у зв'язку з тим, що не мав повного тексту судового рішення, він має право висловити у конституційній скарзі клопотання про поновлення пропущеного строку (частина третя).

3.1.1. Зі змісту конституційної скарги та долучених до неї документів і матеріалів убачається, що остаточним судовим рішенням у справі суб'єкта права на конституційну скаргу є ухвала колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 16 січня 2025 року. Отже, Циганенко О.П. мав реалізувати право на звернення до Конституційного Суду України з конституційною скаргою до 16 квітня 2025 року.

Уперше Циганенко О.П. звернувся до Конституційного Суду України з конституційною скаргою щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини четвертої статті 263, частини другої статті 352, статті 353, пункту 4 частини п'ятої статті 357, пункту 1 частини першої статті 358, пунктів 1, 2, 3 частини другої статті 389, пункту 5 частини другої статті 392, пункту 5 частини другої, частини четвертої статті 394 Кодексу, окремих судових рішень Верховного Суду 22 липня 2025 року, яка була зареєстрована у Конституційному Суді України 28 липня 2025 року за вх. № 18/280, тобто поза межами строку, визначеного пунктом 2 частини першої статті 77 Закону України „Про Конституційний Суд України“. Секретаріат

Конституційного Суду України листом від 1 серпня 2025 року (вих. № 004-018-18/2199) повернув конституційну скаргу автору клопотання як таку, що за формою не відповідає вимогам Закону України „Про Конституційний Суд України“.

Усунувши недоліки, Циганенко О.П. 8 серпня 2025 року вдруге звернувся до Конституційного Суду України з конституційною скаргою (зареєстрована в Конституційному Суді України 11 серпня 2025 року за вх. № 18/301), яка за формою відповідала вимогам Закону України „Про Конституційний Суд України“ та містила клопотання про поновлення пропущеного строку її подання, яке Друга колегія суддів Другого сенату Конституційного Суду України задовольнила, однак у відкритті конституційного провадження у справі відмовила.

Циганенко О.П. 13 жовтня 2025 року втретє звернувся до Конституційного Суду України з конституційною скаргою (зареєстрована в Конституційному Суді України 14 жовтня 2025 року за вх. № 18/402), яка містить клопотання про поновлення пропущеного строку її подання.

3.1.2. Третя колегія суддів Другого сенату Конституційного Суду України, розв'язуючи питання щодо можливості поновлення пропущеного строку подання конституційної скарги (вх. № 18/402), бере до уваги те, що Друга колегія суддів Другого сенату Конституційного Суду України за наслідками розгляду питання щодо відкриття конституційного провадження за конституційною скаргою Циганенка О.П. (вх. № 18/301) Ухвалою від 17 вересня 2025 року № 148-2(II)/2025 поновила пропущений строк подання конституційної скарги з огляду на «воєнний стан в Україні, введений Указом Президента України „Про введення воєнного стану в Україні“ від 24 лютого 2022 року № 64/2022 зі змінами, який об'єктивно ускладнює реалізацію прав і свобод людини, гарантованих Конституцією України, та з міркувань гуманітарного характеру, обумовлених обставинами, викладеними Циганенком О.П. у клопотанні про поновлення строку для звернення до Конституційного Суду України з

конституційною скаргою». Однак цією ж Ухвалою відмовила у відкритті конституційного провадження у справі щодо відповідності Конституції України (конституційності) оскаржуваних приписів Кодексу на підставі пункту 4 статті 62 Закону України „Про Конституційний Суд України“ – неприйнятність конституційної скарги, щодо окремих судових рішень Верховного Суду – на підставі пункту 2 статті 62 цього закону – неналежність до повноважень Конституційного Суду України питань, порушених у конституційній скарзі.

3.1.3. Третя колегія суддів Другого сенату Конституційного Суду України, оцінюючи зміст клопотання про поновлення пропущеного строку подання конституційної скарги у цій справі (вх. № 18/402), зазначає, що він здебільшого зводиться до аналізу „законності на підставі перевірки відповідності нормам Конституції України (верховенства права) процесуальних дій та ухвали Конституційного Суду України від 17.09.2025“, тобто Циганенко О.П. висловлює незгоду з зазначеною ухвалою Другої колегії суддів Другого сенату Конституційного Суду України щодо підстав для відмови у відкритті конституційного провадження у справі, що не є обґрунтуванням потреби в поновленні пропущеного строку подання конституційної скарги.

У вказаному клопотанні також зазначено, що підстави для поновлення пропущеного строку подання конституційної скарги, зазначені в Ухвалі Другої колегії суддів Другого сенату Конституційного Суду України від 17 вересня 2025 року № 148-2(II)/2025, не змінилися. Оцінюючи це твердження, Третя колегія суддів Другого сенату Конституційного Суду України виходить із того, що Друга колегія суддів Другого сенату Конституційного Суду України в Ухвалі від 17 вересня 2025 року № 148-2(II)/2025 поновила пропущений строк подання конституційної скарги Циганенка О.П. (вх. № 18/301) не лише з огляду на воєнний стан, що введений в Україні і триває, а й інші обставини, які Третя колегія суддів Другого сенату Конституційного Суду України не вважає такими, що є підставою для чергового поновлення пропущеного строку подання конституційної скарги. Крім того, дія воєнного стану в Україні не є безумовною (автоматичною)

підставою для поновлення строку подання конституційної скарги в кожному випадку його пропуску.

З огляду на зазначене Третя колегія суддів Другого сенату Конституційного Суду України дійшла висновку, що клопотання про поновлення пропущеного строку подання конституційної скарги в цій справі щодо перевірки на відповідність Конституції України оскаржуваних приписів Кодексу задоволенню не підлягає.

Отже, Циганенко О.П. у цій частині не дотримав вимог пункту 2 частини першої статті 77 Закону України „Про Конституційний Суд України“, що є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі згідно з пунктом 4 статті 62 Закону України „Про Конституційний Суд України“ – неприйнятність конституційної скарги.

3.2. Відповідно до пункту 6 статті 62 Закону України „Про Конституційний Суд України“ підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі є, зокрема, наявність ухвали Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі, якщо її постановлено на підставі пункту 2 цієї статті.

Друга колегія суддів Другого сенату Конституційного Суду України Ухвалою від 17 вересня 2025 року № 148-2(II)/2025 відмовила у відкритті конституційного провадження у справі за конституційною скаргою Циганенка О.П. (вх. № 18/301) щодо конституційності окремих судових рішень Верховного Суду на підставі пункту 2 статті 62 Закону України „Про Конституційний Суд України“ – неналежність до повноважень Конституційного Суду України питань, порушених у конституційній скарзі, що є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у цій справі в зазначеній частині згідно з пунктом 6 статті 62 Закону України „Про Конституційний Суд України“.

Ураховуючи викладене та керуючись статтями 147, 151¹, 153 Конституції України, на підставі статей 7, 32, 37, 55, 56, 58, 62, 77, 83, 86 Закону України „Про

Конституційний Суд України“, відповідно до § 45, § 56 Регламенту Конституційного Суду України Третя колегія суддів Другого сенату Конституційного Суду України

п о с т а н о в и л а :

1. Відмовити у відкритті конституційного провадження у справі за конституційною скаргою Циганенка Олександра Петровича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини четвертої статті 263, частини другої статті 352, статті 353, пункту 4 частини п'ятої статті 357, пункту 1 частини першої статті 358, пунктів 1, 2, 3 частини другої статті 389, пункту 5 частини другої статті 392, пункту 5 частини другої, частини четвертої статті 394 Цивільного процесуального кодексу України на підставі пункту 4 статті 62 Закону України „Про Конституційний Суд України“ – неприйнятність конституційної скарги; окремих судових рішень Верховного Суду – на підставі пункту 6 статті 62 цього закону – наявність ухвали Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі, якщо її постановлено на підставі пункту 2 статті 62 цього закону.

2. Ухвала Третьої колегії суддів Другого сенату Конституційного Суду України є остаточною.

**ТРЕТЯ КОЛЕГІЯ СУДДІВ
ДРУГОГО СЕНАТУ
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ**